

Zaman Gazetesi

28/02/2012

Herkül Millas

Bu yazı "Fetih 1453" filmiyle ilgili değil, zaten filmi henüz izlemiş değilim.

1453 ile de ilgili değil. Ama bende, "fetih" olayına alışılanın dışında, farklı bir açıdan bakmak dürtüsü, söz konusu film hakkında yazılanları okuyunca geldi. Fetih'in, özen gösterircesine bir bütün olarak ele alınmamasını araştırmaya değer bir durum sayıyorum. Maruzatım şöyle:

"Fetih"in sözlük anlamı "bir şehri veya ülkeyi savaşarak alma", "bir siyasi toplumun bir başkasını güç kullanarak egemenliği altına alması" biçimindedir. İngilizcesi "conquest". İnsanlık tarihi bu fetihlerle doludur. Büyük fetihlerden söz edeceksek, Büyük İskender'in, Roma'nın ve sonra Bizans'ın, Arapların, Moğolların, Osmanlıların fetihlerinden söz edebiliriz. Farklılıklar içerseler de Amerika'nın fethini, sömürgeci yayılcılığı hatırlayabiliriz. Bazı "fetihler" kalıcı sonuçlar vermediklerinden belki bu kategoriye girmezler ama çıkış noktaları benzerdir: Haçlı seferleri, emperyalist veya yayılmacı milliyetçi saldırılar bu tür fetih girişimleridir.

İnsanlık olarak bu kanlı ve acılı geçmişi aşmaya çalıştığımız bir dönemdeyiz. Uluslararası kurumlarda ve forumlarda egemen olan ve dile getirilen anlayış ile okullarda yeni kuşaklara aşılana çalışılan değerler tabii ki bu geçmiş değildir. Saldırı ve başkasının toprağına göz dikmeler günümüzde meşru sayılmıyor, savunulmuyor, hatta temel insan değerlerinin ihlali sayılıyor. Geçmişi değiştiremesek de geleceğimizi farklı bir temel üzerinde kurmaya çalıştığımız günlerde yaşıyoruz.

Fetih sorgulanmalı mı?

Beni rahatsız eden ise bu fetihli geçmişle bugün arasında yaşanan çelişkili durumdur. Neden "fetih" deyince yalnız, yetenek, üstünlük, zafer, gurur, sevinç, başarı algılıyoruz da, neden aklımıza kan, acı, ölüm, korku, gözyaşı hiç gelmiyor? Neden insanlığın bütünü görmüyoruz? Bir açıklaması "kendimizi" fethedenle özleştiriyor olmamız ve ezileni fark etmememiz. Ama bence bu açıklama da yeterli değil. Çünkü "biz" de tarih içinde belli zamanlarda başkalarının fetihleri sonucunda bedeller ödedik, topraklarımız elden çıktı, insanlarımız sürüldü ve sürüldü. Neden hep başarılarla göndermelerle fetihlere sevindik de, başkalarının sebep olduğu saldırılara göndermelerle genel olarak "fetihleri" mahkûm etmedik?

Bir yerde kendimizi aldattığımız kesin. Bizim başarılarımızı "fetih" olarak algıladık, "ötekinin" başarısına "saldırı" dedik. Her ikisinin de aynı olay olduğunu görmek istemedik; kimileri de hâlâ görmek istemiyor. Oysa her fetihde benzer senaryo vardı. Gelenler elde kılıç saldırmaktadırlar, surların arkasında veya köylerinde bekleyenlerin yürekleri güm güm atmakta. Biliyorlar ki direnirlerse bir ihtimal saldırganı püskürtecekler. Ama bunu başaramazlarsa, erkeklerin çoğu kılıçtan geçirilecek, anneler çocuklarını bir daha görmeyecek çünkü köle pazarlarında ayrı ayrı satılacak, yaşlılar o pazarlarda değersiz olduklarından yaşatılmayacak. Benim içimde, her nedense, fethedilenin o kâbusu, bir fetih zaferinin sevincinden daha ağırlıklı. Keşke diyorum, tarih içinde hiç fetihler olmasaydı. Sonra, olan olmuş, diyorum, ama bari bugün "keşke olmasaydı" diyenler çoğunlukta olsaydı diye hayıflanıyorum.

Mazeretleri bilmiyorum değilim. Bu mazeretler de "kendimizi aldatmak" kategorisine girer. "Bizim fetihlerimiz iyi niyetliydi, adildi, iyi sonuçlar doğurdu, ne ilgisi var 'ötekilerin' yaptığı talan, yağma, istilalarla?" Bu lafları bütün "fatihler" söyler. Rudyard Kipling'in sömürgeciliği anlatan ünlü şiiri (White Man's Burden) açıklayıcıdır: yapılanlar "beyaz adamın görevidir", fethedilenlere yapılan "iyiliktir", amaç onları "kollamaktır", direniş ise "nankörlüktür": "Take up the White man's burden / And reap his old reward: / The blame of those ye better, / The hate of those ye guard." [Beyaz adamın yükünü omuzlan / Ve hasat et onun eski mahsulünü / Onların suçu, siz iyisiniz / Onların nefreti, siz koruyucusunuz] Empatileri bolca olanlar ironi duygusuyla okur bu mazeret şiirini, ezilenler ise öfke ile.

Türkiye'de, "çocuklarımız acaba neleri seyrederse kötü yolu seçebilir?" kaygısı öteki Avrupa ülkelerine göre daha fazla. Gelecek nesillerin ruh yapısı konusunda da endişeliyiz. Sonunda, Humphrey Bogart'ı sigara yerine elinde bir çiçekle izleme durumunda kalmamın nedeni bu. Kitaplar da bolca sansür ediliyor, özellikle seksle ilgili kısımları. Benim hassas yanıma ise farklı. Militarizm, saldırganlık, güç yolu ile sindirme, kısacası baskı ve şiddet hoşuma gitmiyor. Hele bu tür anlayışların doğrudan veya dolaylı olarak kutsanmasını zararlı sayıyorum. Kimliğimizin bunlarla özdeşleşmesi de bence uzun sürede zararlı. En azından sigara kadar. Fetihlerin en yüce değer, sevinç ve gurur kaynağı olarak sunulması toplum içinde belli bir kültürün oluşmasına neden olur. Hele bu fetih edebiyatının karşısına bir antitezin hiç var olmaması, bu alanda farklı bir görüşün dile getirilmemesi herhalde iyi sonuçlar doğurmaz, diye düşünüyorum.

Gazetelerde okuduklarımdan edindiğim izlenim, fetihle ilgili güncel filmin eleştirileri belli bir sınır içinde yürütülüyor olduğudur: Film tekniği, senaryosu ve öykünün tarihle ne denli uyumlu olduğu en çok tartışılan konular. Ama fethin ne olduğu, bir bütün olarak ele alınmıyor. Bu alandaki söylemler hep öyle eksik kalmıştır. Eski bir yazımda (27.9.2011) fetihle ilgili edebiyatın çarpıcı boyutlara ulaştığını yazmıştım. "Yürü aslanım, fetih hazırlığı başlasın / Bize yeni fatihler, yeni bir

fetih lazım / Türk'ün adını duyan zangır zangır titresin", türü şiirler o kadar çok ki! Şiddetin böylesine kutsanmasını ben pek doğal bulmuyorum. Zengin, çok boyutlu ve yüksek değerdeki Osmanlı mirasının en sorgulanması gereken yanı yayılmacı eğilimleridir. Gurur kaynağı bir kültürün şiddet yanını öne çıkarmak o kültüre haksızlık etmek olur. Sigaraya sansür konurken kılıçları böylesine lanse etmek doğal sayılmamalıdır.